

เรารู้จัก SME ดีแล้วหรือยัง?

15 สิงหาคม 2561

จารย์ ปันทอง JareeP@bot.or.th นางา วะสี NadaW@bot.or.th สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

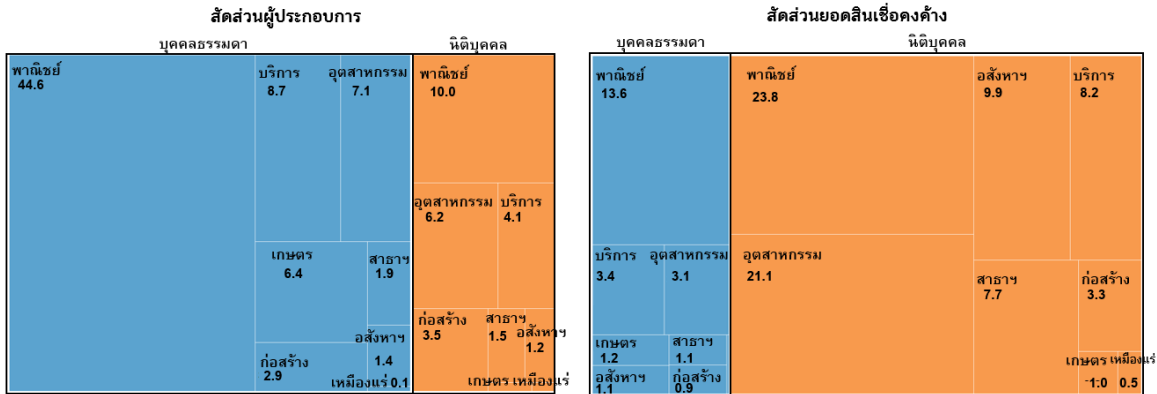
บทความนี้หยิบยกข้อเท็จจริงที่น่าสนใจจากบทความ aBRIDGED ฉบับเต็มเรื่อง [“มุมมองสินเชื่อธุรกิจไทยจากข้อมูลรายสัญญา ตอนที่ 1: เจาะลึกสินเชื่อธุรกิจ SME จากข้อมูลสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ไทย”](#) เผยแพร่ใน website ของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (<https://www.pier.or.th/>)

ใคร ๆ ก็พูดว่าเราต้องสนับสนุน SME เพราะเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยที่สำคัญ โดยในไตรมาสที่ 2 ของปี 2560 ผลผลิตจาก SME คิดเป็น 42% ของ GDP ของประเทศ และก่อให้เกิดการจ้างงานถึง 10.7 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 80% ของการจ้างแรงงานทั่วประเทศ นอกจากนี้ ปัญหาของ SME ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและหนี้เสียก็เป็นที่กล่าวถึงมาตลอดตั้งแต่เราเริ่มมีแผนการส่งเสริม SME ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2545 แต่นั่นเป็นเพียงภาพรวมของ SME ซึ่งมีจำนวนกว่า 3 ล้านราย เรารู้แล้วหรือยังว่า SME นั้นเป็นใคร ทำธุรกิจประเภทใด สินเชื่อ SME และหนี้เสียกระจุกตัวหรือกระจายตัวอย่างไร

บทความนี้ขอหยิบยกข้อเท็จจริงที่น่าสนใจสามประการเกี่ยวกับสินเชื่อ SME จากบทความ aBRIDGED เรื่อง [“มุมมองสินเชื่อธุรกิจไทยจากข้อมูลรายสัญญา ตอนที่ 1”](#) ซึ่งเจาะลึกสินเชื่อธุรกิจ SME จากข้อมูลสินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ไทยนำส่งธนาคารแห่งประเทศไทยรวมกว่า 1.4 ล้านสัญญาที่กู้โดย SME กว่า 5 แสนราย จุดเด่นของงานศึกษาชิ้นนี้ คือ เป็นครั้งแรกที่เราจะได้เห็นภาพความหลากหลายของสินเชื่อ SME ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะ SME กลุ่มที่เป็นบุคคลธรรมดา ที่ผ่านมา แม้เราจะพอทราบว่า 3 ใน 4 ของผู้ประกอบการ SME ไทยเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทนิติบุคคล แต่เราไม่เคยเห็นข้อมูลทางธุรกิจของพวกเขามากนัก เพราะส่วนใหญ่กู้ยืมผ่านสินเชื่อส่วนบุคคล แม้จะเป็นการกู้เพื่อทำธุรกิจ

ข้อเท็จจริงแรก สินเชื่อ SME กระจุกตัวสูงมากในหลายมิติ (1) สินเชื่อ SME จากธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดกว่า 4.46 ล้านล้านบาท ให้กับ SME รวม 5 แสนกว่าราย คิดเป็นเพียง 17% ของ SME ทั้งหมด (2) ในหมู่ผู้กู้ ราว 84% ของสินเชื่อ SME กระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการเพียง 5 หมื่นกว่าราย หรือ 10% ของ SME ที่มีสินเชื่อ การกระจุกตัวนี้สะท้อนว่ากลุ่มบริษัทที่เราเรียกรวม ๆ ว่า SME นั้นมีความแตกต่างในด้านแหล่งเงินทุนและขนาดของสินเชื่อที่ได้รับจากธนาคารพาณิชย์เป็นอย่างมาก (3) (ในจำนวนผู้ประกอบการ SME ที่มีสินเชื่อ มีจำนวนเพียงแค่ 1 ใน 4 ที่เป็นบริษัทนิติบุคคล รูปที่)1 ภาพซ้าย(แต่มูลค่าสินเชื่อกระจุกตัวอยู่กับกลุ่มนี้ถึง 3 ใน 4 ของมูลค่าสินเชื่อรวม รูปที่)1 ภาพขวา(

ภาพที่ 1 สัดส่วนผู้ประกอบการและสัดส่วนยอดสินเชื่อคงค้าง ณ มกราคม 2561

ข้อเท็จจริงที่สอง หากดูลึกลงไปในระดับภาพธุรกิจ SME ส่วนใหญ่ (45%) ของไทยเป็น SME ที่เป็นบุคคลธรรมดาอยู่ในภาคพาณิชย์ แต่กลุ่มนี้มีมูลค่าสินเชื่อต่อรายไม่สูงนัก ประมาณ 3 แสนบาทต่อราย กลุ่มที่มีสินเชื่อเฉลี่ยต่อรายขนาดใหญ่ที่สุดได้แก่กลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลในภาคอสังหาริมทรัพย์ ประมาณเกือบ 6 ล้านบาทต่อราย นอกจากนี้ หากมอง SME ที่อยู่ในภาคธุรกิจเดียวกันและประเภทการจัดตั้งเหมือนกัน ก็ยังเห็นความแตกต่างของลูกค้ SME บางรายต้องการสินเชื่อขนาดใหญ่ บางรายต้องการสินเชื่อขนาดเล็ก แต่ลูกค้ SME ส่วนมากยังมีบัญชีสินเชื่อเพียงบัญชีเดียว

ข้อเท็จจริงที่สาม บ่อยครั้งข่าวเรื่องหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของธุรกิจ SME มักจะพูดเพียงตัวเลข %NPL รวมว่าสูงกว่า %NPL ของธุรกิจขนาดใหญ่ หรือ %NPL ของแต่ละภาคธุรกิจสูงต่ำต่างกันอย่างไร แต่ %NPL ซึ่งวัดว่าจากเงิน 100 บาท ที่แบงก์ปล่อยกู้มีหนี้เสียกี่บาท ไม่ได้บอกเราว่าหนี้เสียนั้นมาจากผู้ประกอบการที่ราย ตัววัดที่น่าสนใจอีกตัวหนึ่งคือ %NPL headcount ซึ่งคำนวณว่าจากลูกค้ 100 ราย ที่แบงก์ปล่อยกู้ให้ มีลูกค้ที่มีหนี้เสียกี่ราย ซึ่งการมองสัดส่วนหนี้เสียในมิติ “ต่อบาท” กับ “ต่อราย” ทำให้เห็นว่าหนี้เสียนั้นกระจุกตัวอยู่กับลูกหนี้ SME รายใหญ่ไม่กี่ราย หรือกระจายตัวอยู่กับลูกหนี้รายเล็กหลายราย ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า บางภาคธุรกิจมีหนี้เสียต่อบางสูง แต่ต่อรายไม่มาก เช่น ภาคเหมืองแร่ และอุตสาหกรรม ซึ่งสะท้อนว่าหนี้เสียกระจุกตัวอยู่ในผู้ประกอบการจำนวนไม่มาก แต่แต่ละรายเป็นหนี้เสียขนาดใหญ่ ในทางตรงข้าม ภาคธุรกิจที่มีหนี้เสียต่อบาทต่ำแต่ต่อรายสูง เช่น ภาคบริการ และก่อสร้าง ซึ่งก็แปลว่าหนี้เสียกระจายอยู่กับผู้ประกอบการจำนวนมาก โดยที่แต่ละรายมีหนี้เสียไม่มากนัก

ตารางที่ 1 สถานการณ์หนี้เสีย SME ณ มกราคม 2561

การจดทะเบียน	สัดส่วนยอดคงค้างสินเชื่อ (%)	สัดส่วนยอดคงค้าง NPL (%)	%NPL	%NPL Headcount
นิติบุคคล	75.4	71.3	5.88	6.57
บุคคลธรรมดา	24.6	28.7	7.28	8.60
ประเภทธุรกิจ	สัดส่วนยอดคงค้างสินเชื่อ (%)	สัดส่วนยอดคงค้าง NPL (%)	%NPL	%NPL Headcount
พาณิชย์	37.4	40.6	6.75	8.18
อุตสาหกรรม	24.2	27.3	7.01	7.64
บริการ	11.6	9.0	4.80	7.88
อสังหาริมทรัพย์	11.0	9.6	5.40	6.55
สาธารณูปโภค	8.8	2.4	1.70	7.96
ก่อสร้าง	4.1	5.0	7.60	9.12
เกษตร	2.2	2.0	5.46	4.94
เหมืองแร่	0.6	4.2	47.19	7.69

แม้งานวิจัยชิ้นนี้ยังไม่ได้มีข้อมูลของ SME ทั้งประเทศ มีเพียง SME ที่มีสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์ไทย แต่ก็ทำให้เรารู้จักผู้ประกอบการ SME ดีขึ้น เห็นความแตกต่างของผู้ประกอบการ SME ตามประเภทการจัดตั้ง ความแตกต่างระหว่างและภายในภาคธุรกิจ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการเอา %NPL ในภาคธุรกิจมาเป็นตัววัดความเสี่ยงโดยรวมของภาคนั้น ๆ ไม่น่าจะเหมาะสมนัก เพราะในบางภาคธุรกิจ %NPL ที่สูงมาจากผู้ประกอบการรายใหญ่เพียงไม่กี่ราย นโยบายในการสนับสนุน SME ควรพิจารณาปัจจัยรายผู้ประกอบการ พยายามเข้าไปทำความเข้าใจกับ SME ให้มากขึ้นเพื่อที่จะได้สนับสนุน SME ที่มีศักยภาพ

สุดท้ายนี้ งานวิจัยยังเปิดประเด็นคำถามเพิ่มเติมที่น่าสนใจอื่น ๆ เช่น (1) ธนาคารพาณิชย์มีแรงจูงใจที่จะปล่อยสินเชื่อให้ SME รายเล็กหรือไม่ เพราะมีต้นทุนทางธุรกรรมที่สูงกว่า และประวัติทางการเงินน้อยกว่า (2) จากภาพที่เราเห็นว่าผู้ประกอบการ SME รายใหญ่ มีความเสี่ยงโดยเฉลี่ยต่ำกว่า ส่วนหนึ่งเป็นผลจากพฤติกรรมและแรงจูงใจของธนาคารพาณิชย์ที่จะช่วยลูกค้ารายใหญ่ก่อนเมื่อเริ่มหนี้ค้างชำระหรือไม่ และ (3) นโยบายส่งเสริม SME ที่ผ่านมาประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่งเสริม SME ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน เข้าถึงตลาด เข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมถึงการแก้ปัญหาหนี้เสีย ก็เป็นเรื่องที่มีการกล่าวถึงตั้งแต่แผนการส่งเสริม SME ของประเทศไทยฉบับแรกเมื่อ 16 ปีที่แล้ว

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์